СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 21. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 27-го січня, VOL. XLV. No. 21. Jersey City, N. J., Wednesday, January 27, 1937. THREE CENTS

КАТАСТРОФА ПОВЕНИ ДАЛІ ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ

ВОДИ ДОСЯГНУЛИ ВИСОТИ 80 СТІП У СИНСИНЕТІ.

До міста Синсинеті, в стейті Огайо, що найбільше потерпіло від цьогорічної повени, дійшов вершок виливу ріки Огайо, що досягнув висоти 80 стіп понад нормальний стан. Води залили не тільки найбіднішу частину міста, але й бизнесовий осередок. Місто не має просто ніякої електричної сили й у ночі все потопає в темноті. Щоби боротися з надзвичайною потребою, зарядові міста віддано необмежену владу. Ґубернатор стейту задуме проголосити в місті надзвичайний стан. Кожного дня доносять про грабіжі. Одного з грабіжників уже вбито. Війська вже патролюють містом.

Другим містом, що сильно потерпіло через повінь, це Луисвил, у стейті Кентокі. Міський уряд признав, що стан міста розпучливий. Посадник міста попросив федеральний уряд допомоги, і ґубернатор стейту проголосив уже в місті виємковий стан. Представники урядів міста, стейту й федерального уряду радять тепер над тим, як боротися проти голоду, поляки й пошести.

Комплікуючим чинником у цілій ситуації є ріка Місісіпі, котра теж почала підноситися, заливаючи всю долину, довгу 950 миль. Уже тепер показалося конечним зірвати скріплені береги, щоб облекшити виливові. Через це сотки тисяч людей мусіли втікати зо своїх домів, положених у долинах. Вилив спричиняє зірвання правильних водопроводів, а через брак чистої води ширяться недуги.

Число людей, що згинули в повені, тепер уже не дається обчислити. Воно вже зовсім певно виносить багато соток душ. Припускають, що в самій долині рік коло Чарлстону, в стейті Мізурі, зірвання гат змило захопити комо півтора сотки людей у кітловині.

ГЕНЕРАЛЬНА МОТОРОВА КОРПОРАЦІЯ ВІДКИДАЄ ПРОПОЗИЦІЮ УРЯДУ.

ДІТРОЙТ (Мішіґен). — Ґенеральна Моторова Корпорація відкинула пропозицію секретарки праці, Перкинс, щоб вислати свого представника на конференцію до Вашинґтону в справі засобів полагодження страйку автомобільних робітників.

Замісць цього Корпорація покликала 40,000 робітників до роботи, себто вона задумує поборювати страйк усіми способами.

У своїй заяві секретарці праці Ґенеральна Моторова Корпорація каже, що в цілій справі страйку є лиш одно питання, а саме евакуація фабрик страйкуючими робітниками.

ЩЕ ОДИН „СИДЯЧИЙ СТРАЙК".

НЮ ЙОРК. — Коло півтретя сотки робітників підземної залізниці підприємства „Бруклин-Манґетен Трензит Корпорейшен" зайшли до електрівні підприємства у понеділок рано й, обявивши страйк, відмовилися покинути фабрику. Вони загрозили, що відітнуть електричну силу від підземної залізниці, що кожного дня перевозить коло два міліони осіб. Компанія мобілізує спеціяльних сторожів та надзвичайних робітників, щоб викидати страйкарів з електрівні.

СЛІДСТВО НАД ШПИГУНСТВОМ У ФАБРИКАХ.

ВАШИНҐТОН. — Субкомітет сенату під проводом Ла Фолета розкривав далі діяльність шпигунів по фабриках.

На слідстві предложено документальні докази, що одно таке шпигунське підприємство мало коло 500 клієнтів у 19 стейтах та наймало проти робітників коло 200 шпигунів. Президент орґанізації побирав річну платню в сумі 75,000 долярів, ґенеральний завідатель 62,000 долярів, скарбник 30,000 долярів, а управителі відділів по 6,000 до 16,000 долярів. Сенатський комітет дізнався про імена корпорацій, що піддержували цю шпигунську корпорацію, і подав їх до публичного відома.

НЕБЕЗПЕЧНА ПРОБА.

АНТОФАҐАСТА (Чіле). — У копальнях міди в недалекій місцевості Чукікамата мали висадити в повітря підчас демонстрації ладунок 1,500 тон динаміту. Демонстрацію роблено зпиводу відвідин групи газетярів. Через помилку ладунок висаджено в повітря передчасно. Через це 16 робітників згинули на місці, а 201 робітників були тяжко ранені.

ЗНАЙШЛИ НОВУ ПРОБУ ДЛЯ СУХІТ.

БРУКЛИН (Ню Йорк). — Д-р Ричард Г. Бенет, один з лікарів бруклинського шпиталю для недужих на сухоти, подав до публичного відома, що йому вдалося придумати новий засіб стверджування занедужання на сухоти. Він каже, що його винахід уже дозволив йому зменшити довжину днів розсліду хорих та довжину часу, потрібного на здержання розвою недуги.

ТОРГОВЛЯ НЕВІЛЬНИКАМИ ТРЕВАЄ.

Голяндські кореспондент доносять, що торгівля невільниками перенеслася з Етіопії до Арабії і Сомалі. Минулого року зо Сомалі й Арабії вивезли на продаж 7 тисяч невільників. Ці невільники йшли сотки миль часто без хліба й води, босі й обдерті. Кількост невільників померли в дорозі з голоду й утоми. Трупи померлих лишились на шляхах, якими їздять каравани. Осередок торговлі невільниками є в Таюрі на кордонах Сомалі, звідки невільників вивозять в Арабію і на Далекий Схід.

ТЕРМОМЕТЕР У ШЛУНКУ.

Незвичайний випадок трапився в санаторії для нервово хорих у Чернівцях. Одному пацієнтові, що нездужав на малярію, пропав термометер, який вложили йому під паху, щоб зміряти горячку. Рентґенізація ствердила, що термометер знаходиться в його шлунку. В часі горячки недужий проковтнув термометер. Його перевезли на хірургічний відділ краєвого шпиталю, де при помочі операції добули йому термометер із шлунка. Як ствердив проф. д-р Филипович, термометер показував температуру 43 ст.

МЕШКАННЯ ПЕРВІСНОЇ ЛЮДИНИ.

У Шлезвіґу натрапили на печеру, де у ледовій епосі жив печерний ведмідь. Після нього мешкали там тодішні люди, як про це свідчать знайдені там кістки людей, всяке знаряддя, зроблене з ведмежих костей, а також останки домашнього вогнища.

Учені судять по знайдених кістках, що дилювіяльна людина мусіла в тих часах боротися за помешкання в печерах з ведмедями, яких тоді було багато.

НІМЕЦЬКИЙ ШПИГУН У ФРАНЦІЇ.

Перед військовим судом у Парижа ставав Герберт Ранфт, бувший поручник цісарської німецької армії, під закидом шпигунства. Розправа була тайна. Обвинувачення спиралось на зізнаннях одного болгарина, що доніс на Ранфта, та кількох жінок, з якими він часто сходився. Обвинувачений боронився дуже зручно, всеж таки його засудили на 10 літ вязниці.

ЗНОВУ ЧУДО ХІРУРҐІЇ.

У селі Гвелфі, в Онтеріо, машина до кошення трави відтяла обидві ноги 3-літній дівчинці, Берті Кер, яка залізла в траву і бавилася здалека від родичів, що жали пшеницю. Дитину відвезли скоро до лічниці, де хірурґ зложив відтяті ніжки дитини й загіпсував. Кости, хоч були зовсім відтяті машиною, зрослися в гіпсі і за кілька місяців дівчина знов ходила, навіть не хромаючи, тільки троїшки. Лікарі ствердили, що Берта Кер зможе, як виросте навіть танцювати танґо та подобатися хлопцям, бо вона дуже гарна і розумна дитина, тільки без потреби залізла в траву під машину і через те мусіла стільки витерпіти болю.

УРЯД ЗАБОРОНЯЄ ПІДПРИЄМСТВУ НЕПРАВДИВУ РЕКЛЯМУ.

Федеральна торговельна комісія заборонила підприємству Раладам Ко. розголошувати, що її продукт „Мармола" помагає людям зменшувати вагу тіла, бо комісія переконалася, що такі претенсії неоправдані.

СТРАШНІ НАСЛІДКИ ДЕНАТУРУ.

Перед трибуналом окружного суду в Перемишлі відбулася розправа проти Василя і Гринька Кануса та Миколи і Федя Ваньчури, селян із Брухналю Яворівського, які на весіллі приймали гостей денатуровим спіртом, розпущеним для смаку овочевим соком. Наслідки були страшні. Всі гості затруїлись. Деякі вилікувались, одна особа вмерла, а два парубки, Андрій Козак і Ілько Мотиль, осліпли. Оба сліпці виступили тепер на розправі як свідки. Кожного обвинуваченого засудили по 3 роки вязниці і по 2,000 зл. ґривни.

САМОГУБСТВО ПРИ ПОМОЧІ ЕЛЕКТРИКИ.

Недалеко Рабу в Мадярщині знайшли трупа якогось мужчини, що перемінився в вуголь. Стверджено, що той чоловік обкрутив собі дріт довкола шиї, а другий кінець дроту закинув з привязаним каменем на електричний дріт, що проводив сильний струм із Баніди до Будапешту. Смерть наступила в одній хвилині, причому самогуб згорів на вуголь. Покищо не знати, хто він.

НЕПЕВНІ ПСИ.

Під селом Арденцою в Італії два пси вовчої раси кинулися на овечу обору і видушили 60 штук. З наказу поліції пси застрілено. Показалося, що пси були мало освоєні і ледви в другому поколінні походили від природніх вовків. Тому прокинувся в них вовчий інстинкт на вид овець.

ЩО ЧУВАТИ З ТЕРЕСОЮ НОЙМАН?

Віденський католицький щоденник „Райхспост" подав деякі подробиці з життя віденської стиґматички Тереси Нойман з Коннерсрайт. Число осіб, що відвідує Тересу Нойман, трохи зменшилося, особливо закордонних гостей. Коли Гітлер обняв владу, один з німецьких поліціїв перевів на власну руку ревізію в домі Нойманів. Одначе за що, певність дістав гостру нагану від свого команданта. Тепер життя Тереси пливе в Коннерсрайті звичайним руслом, виключаючи дальше подив усіх. В останньому часі її стиґми трохи змінилися. Зверхні знаки на руках, які досі були округлі, тепер стали майже кадратові, а бік квадрату виносить приблизно 6 міліметрів. Підчас великого посту у пятниці кровавили у Тереси рани на колінах. Отже продовжується загадка, що викликує подив у цілому світі. Католицька церква не висловлюється покищо в цій справі, полишаючи свободу дослідів лікарям, психологам і теологам. На Різдво ц. р. минуло 14 літ, як Тереса Нойман перестала приймати харчі, і 10 літ, як не приймає напитків.

ЖИДИ СПЕКУЛЮЮТЬ ҐРУНТАМИ В ПАЛЕСТИНІ.

Англійська контрольна комісія, що приїхала до Палестини, займається справою ґрунтової спекуляції, яку жиди управляють там на великі розміри. Стверджено, що від 1920 р. жиди зібрали в своїх руках коло 170 тисяч акрів землі (68,000 гектарів) вартости 8 міліонів фунтів стерлінґів, хоч ледви сема частина жидівського населення в Палестині займається рільництвом.

ПРИСУД НА ОШУКАНЦЯ.

В городському суді у Львові відбулася розправа проти Северина Козака, під закидом ошуканства. Він годив масово до камениці своєї жінки при вул. Ґенінґа ч. 8 дозорців і дозорчихи, беручи від них кавції від 200 до 1000 зл. Тим способом ошукав 32 особи, від яких побрав разом поверх 5,000 зл., не давши нікому посади, аж вреші справа оперлася об суд. Козака засуджено на 2 роки вязниці, причому на основі амнестії один рік йому дарована. Засудженого виведено з салі просто до вязниці.

КОКАЇНА З ДЖАВИ.

Острів Джава (Ява) коло Індії продукує тепер найбільше кокаїни. З Джави перевозять цей наркотик до Амстердаму в Голяндії, де в спеціяльнім бюрі означують його якість. В останніх часах продукція кокаїни значно впала; ось напр. у 1928 річна продукція кокаїни дійшла до 7,000 кґ. а в 1933 р. тільки 3,000 кґ. Причина цього в тім, що медицина послуговується щораз менше кокаїною, вживаною головно до місцевих знечулювань при операціях, а вживає синтетичних підмінок кокаїни. Також уряди держав переслідують дуже торговлю кокаїною для наркоманів.

ЩО КРИЄТЬСЯ НА ДНІ МОРЯ.

Уявім собі, що раптом пропала вся маса води з океанів і моря, залишаючи на дні всі животини, які замешкують морські води і дно. Що тоді побачилиб ми? Побачилиб ми тоді величезний простір, а на кожному кадратовому метрі цього простору верству найріжнородніших морських звірят: риб, мякунів, мушлеватих і інших безхребетних. Те все прикривабб зверху ще одна верства дрібнесеньких ростинних і звіринних організмів, які в нормальних обставинах плавають свобідно по воді.

Так багатства криє у собі морське дно. Один кв. метер морського дна може прохарчувати багато більше живих сотворінь, як така сама поверхня землі у найбуйнішій, навіть тропікальній смузі. Коли притім зважимо, що суша творить ледви одну третину поверхні землі, тоді приходимо до висновку, що величезна більшість живих тварин живе в морях і океанах, тимбільше, що море не має ялових пустарів, як напр. скелі і пустині.

Досі люди користають дуже мало з морських багатств, бо обмежуються до ловлі найменше численних родів морських животин: риб та деяких більших мушлеватих.

МОСКОВСЬКА МАСКАРАДА В СУДІ

МОСКВА. — Большевицька маскарада в формі суду проти 17 бувших видних большевицьких лідерів продовжується. Всі признаються до вини, і то навіть до такої, якої не поповнили і про яку не знали. Всі називають себе мерзениками за те, що снували зраду проти режиму Сталіна. Стройлов признався, що був шпигуном в користь Німеччині. Муралов, який зпочатку вдавав дуже відважного і твердого і нібито не хотів зізнавати тому, що „Троцький був його приятель", вкінці таки признався до всього. Коли́ж прокуратор Вишинський запитався, чому він признався, Муралов відповів, що він „переконався, що режим Сталіна таки добрий, а він сам зле поступив, пробуючи його знищити." Шестов назвав себе „холоднокровним саботажистом, зрадником, злодієм і душогубом". Він також розказував, як у копальнях зі своїми прихильниками він викрадав динаміт і висаджував у повітря важні вузли в копальнях. Також говорив, як при вибухах гинули малі невинні діти; як він замордував невинного інжиніра, який чесно служив Советам, як ограбив банк, щоб дістати гроші на свою підпольну роботу . . . Всі ці „зізнання" большевицька влада розголошує в пресі і на радіо.

КОЛИСЬ МОРДУВАЛИ ІНШИХ, ТЕПЕР МОРДУЮТЬ СЕБЕ.

ПАРИЖ. — У Парижі, в Бульонському ліску, невідомий справник замордував бувшого радника большевицької амбасади й директора паризького відділу советського банку, Навашіна. Вбивши його кількома вистрілами з револьверу, справник не пробував його грабувати, тільки втік. Навашін причинився багато до того, щоб довести до французько-советського союзу. Але в останніх роках, коли в Москві розстріляли його приятелів Райнгольда і Пятакова, Навашін став завзятим ворогом Сталіна і старався всюди його поборювати. Він мав дати в Парижі відчит, звернений проти Сталіна, але якраз кілька днів перед відчитом його замордували.

НЕБЕЗПЕЧНІ РОЗРУХИ В СОВЄТАХ.

БЕРЛІН. — Німецька преса доносить під грубими наголовками, що у звязку з процесом в Москві по вулицях міста зчиняються масові заворушення. Настрій серед советського населення дуже напружений. Розійшлися чутки, що червоний маршал Тукачевський поповнив самогубство, вистрілюючи собі в голову. Кажуть також, що Сталін, якого влада зовсім рветься, приказав арештувати дальших видних большевиків, серед них бувшого советського премієра міністрів Рикова, бувшого посадника Москви, Угланова, заступника головного секретаря III Інтернаціоналу, Логіна, заступника міністра для важкої індустрії, Москальова, й інших. Ці вістки потверджують також пресові аґенції з Варшави і Копенгаґену.

ЗАПЕРЕЧЕННЯ НІМЦІВ ПРО ПРЕГОВОРИ З ТРОЦЬКИМ.

БЕРЛІН. — Німецькі часописи заперечують, наче то німці мали якінебудь тайні переговори з Троцьким і його агентами, як це обвинувачені зізнають на процесі в Москві. Ці відомости німецькі часописи називають „нікчемною брехнею". Вони кажуть, що і Троцький і більшість обвинувачених у Москві, це жиди і це вже вистарчає для них, щоб вони їх однаково трактували.

ЖИДИ ЗАНЕПОКОЄНІ ЗРОСТОМ АНТИСЕМІТИЗМУ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Польські жиди, а з ними жиди, розсіяні по цілім світі, дуже занепокоєні великим зростом антисемітизму в Польщі. Справді польський уряд назверх виступає в обороні жидів, але фактично він антисемітизм підсичує. Він розпочав від кількох місяців пропаґанду за те, щоб 3,000,000 польських жидів кудись виселити, бо на його думку, на польських територіях нема для них місця. Жиди кажуть, що, беручи під увагу, факт, що на виселення такого великого числа жидів не мають грошей, про виселення тепер шкода говорити. Колиж уряд всетаки говорить, то тим він тільки ще більше розбурхує протижидівські пристрасти серед загалу.

ПРИХОДЯТЬ ДО ГОЛОВИ ПО РОЗУМ.

ЖЕНЕВА. — При Лізі Націй створився спеціяльний комітет, який має з економічно-наукового боку розглянути всі можливости, евентуально плян, якби допустити всі народи до справедливого розділу сировців. Бо одні народи мають їх забагато, а інші зовсім їх не мають. Це спричинює політичне напруження та збільшує можливість війни. До згаданого комітету запросили також представників Америки, Німеччини і Японії, хоч ці три держави не є членами Ліґи Націй.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. -0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖИДИ ВІДГРОЖУЮТЬСЯ ПОЛЬЩІ

Скільки то вже не писалося на тему, як то славний пяніст Гнат Падеревьский „виграв на пяні" незалежність Польщі. Та виявляється, що ця тема — невичерпана. А доказом цього може бути отвертий лист, вистосований С. Марґошесом, редактором жидівської нюйорської ґазети „Ди Джуіш Дей", до ґенерального консуля Польщі — д-ра Сильвестра Ґрушки. Лист цей видруковано в „Ди Ню Йорк Таймс" у формі оголошення. І є він свого роду відповіддю на комунікат, надісланий до „Ди Джуіш Дей" польським консулятом, в якім то комунікаті є виїмки з жидівської преси в Польщі, яка вихвалила польського премієра Складковського за його виступи проти жидівських погромів.

С. Марґошес подає, що він совісно передав те, що йому надіслав польський консулят. Але разом з тим подає теж совісно і свої завваги до цього комунікату. В тих заввагах стверкжує, що був минулого року в Польщі, обїхав її й приглянувся добре тамошнім відносинам, і був навіть на конференції журналістів з польським міністром справ внутрішніх, де велася балачка при лямпці вина. Він стверджує далі фактами, що в Польщі нема ніякої свободи слова. Жидівські ґазети не можуть інакше писати, а тільки хвалити уряд, якщо їх редактори не мають піти до тюрми чи до концентраційних таборів. Він далі твердить, що практика виказує, що всі заяви уряду в справі оборони жидів є облудними, бо уряд нічого не робить, щоб спинити погроми. Щобільше, сам польський премієр виразно заявив, що він є за бойкот жидівських товарів. С. Марґошес називає цю повеідпку польського премієра „варварською" і каже, що ще ніякий інший уряд у цілім світі не брався так цинічно до виголоджування жидів. А все те, каже Марґошес, в заплату за те, що жиди цілих 1,000 років намагалися підносити польську славу на полі літератури, штуки і промислу. Що більше — і тут приходимо до властивої нашої цілі — жиди помагали відбудувати державну незалежність Польщі. А зробили це, каже Марґошес, американські жиди, бо ніхто інший, тільки жид, відомий рабін д-р Стівен Вайс отворив двері до Білого Дому Гнатові Падеревському, щоб тим чином уможливити Падеревському здобути в президента Вилсона симпатії для незалежности Польщі. Це все, каже Марґошес, Польща тепер забуває, але не забувають цього американські жиди. І тому саме вони пригадують тепер світові й цивілізації, як то Польща скоро забула за свою власну неволю і гнете тих жидів, що їй помогли так багато в добуттю державної незалежности. А пригадають це на конференції жидівської орґанізації „Ди Амерікан Джуіш Конґрес", яка радитиме в Ню Йорку 30 січня б. р. Ось там, каже Марґошес буде сказане правдиве слово про жидівські почування до Польщі.

ТРАҐІКОМЕДІЯ НЕВТРУЧАННЯ

Питання невтручання в еспанські справи було поставлене перед европейськими державами в перших днях громадянської війни, коли французький так званий „народній фронт" заявився за необхідність підтримувати червоний уряд Еспанії висилкою добровольців та значних грошевих фондів. Одночасно з тим французький соціялістичний уряд, що зродився з цього самого „народнього фронту", запропонував усім більшим европейським державам підписати договір про невтручання в еспанські справи. Вирахування прислужників Москви були ясні (і пізніше стверджені офіційним листуванням між представниками еспанського та французького уряду): підписання договору про невтручання звяже уряди так званих „тоталітарних" фашистівських держав, що в них уряд контролює цілу політичну діяльність своїх громадян, і тому не може дозволити на порушення договору, заключеного урядом такої держави в імені цілої країни, тимчасом, як у „демократичних" країнах, де уряди ніби не мають права вмішуватися в політичну діяльність окремих ґруп та індивідів, „народній фронт" продовжуватиме „приватно" підтримувати червону Еспанію морально і матеріяльно.

Але Італія й Німеччина зрозуміли дуже добре цю французько-московську гру і, в переговорах, що розвинулися з цього приводу в серпні 1936 року, вказали на необхідність **повного** невтручання в еспанські справи, як посереднього так — і опобливо — непосереднього, цебто ніби приватного, 14 вересня італійський посол дуже палко і пристрасно підніс знову цю тезу італійського уряду, вказуючи на безупинний приплив до еспанських большевиків французьких та советських добровольців (щодо Советів, то відомо, які там були „добровольці!" — то все відділи реґулярних військ), а також величезних военних припасів, аеропланів, тенків, гармат тощо.

Тимчасом французький, а за ним і анґлійський уряд (не кажучи вже про московський), продовжували намагатися відділити акцію урядів від акції „приватних" ґруп і асоціяцій, так ніби закордонна політика будьякої (не тільки тоталітарної!) держави може терпіти ініціятиву окремих ґруг, суперечну політиці цілої держави. У Франції, паралельно з усиллями французького уряду, схилити уряди Італії та Німеччини до невтручання, продовжувала розвиватися закроена на ширшу скалю діяльність приятелів червоної Еспанії, що влаштовували бурхливі маніфестації й мітинґи симпатії, переводили грошеві збірки, рекрутували добровольців та збільшували ними лави так званого інтернаціонального корпусу. Тимчасом большевицька Москва слала кораблі за кораблями, навантажені „добровільними пожертвами" советського населення, що в моменті вивантаження виявлялися як аероплями, гармати та тенки.

Внаслідок особливо підсиленої в грудні такої акції, наступ еспанських националістів на Мадрид стримано, і червоні почали поволі переходити в протинаступ. На обріях Середземного моря почала вже зарисовуватися досить реальна примара червоної большевицької Еспанії, як одної з советських републик, підчинених безпосередній команді Москви.

Поява такої републики не могла бути бажана ані Італії, ані Німеччині, — ані навіть Анґлії. І тому, Італія й Німеччина почали в свою чергу формувати в спішному порядку континґенти добровольців і висилати їх на еспанський фронт. Але тоді — трапилося чудо! Та сама Франція, що всіма силами намагалася відділити акцію урядів від акції „добровольців", нараз захвилювалася і, підмовивши Анґлію, яка завжди радо відгравала ролю посередниці, звернулася разом з нею до італійського й німецького уряду, звертаючи увагу цих урядів на вагу питання про участь чужинецьких добровольців в еспанській громадянський війні, хоча це питання, — з огляду на давні домагання Італії, давно вже стояло на порядку дня спеціяльно сформованого на те, з представників урядів, Комітету Невтручання в Лондоні. Анґлійсько-французькі ноти до італійського й німецького уряду передано 24. грудня, і сьогодня (8. січня) часописи приносять тексти італійської та німецької відповіди. Тексти ці такі, яких і треба було чекати. Італійський і німецький уряд **дивуються,** що свого часу відповідні пропозиції Італії й Німеччини не знайшли жадного зрозуміння, але тепер, коли еспанські червоні війська вже насичено до краю советськими й французькими добровольцями (не бракує й анґлійських), нараз французький і анґлійський уряд поновлюють давню італійсько-німецьку ініціятиву. Не вважаючи на те, що це поновлення приходить запізно, коли відповідні чинники вспіли вже витворити для червоних далеко більш сприятливі умовини боротьби італійський і німецький уряд готові перейняти на себе зобовязання **повного** невтручання, якщо всі інші уряди виявлять **на ділі** своє бажання невтручання, цебто припинять всяку **посередню** допомогу одній з ворогуючих сторін. Італія й Німеччина згідні піти навіть ще далі: вони готові допомогти зліквідувати інтернаціональні формації в армії Франка, якщо інші (цебто Франція, Москва й Анґлія) допоможуть зліквідувати інтернаціональні корпуси в червоній армії й „видалити з Еспанії всяких вояків нееспанців, що беруть участь у конфлікті, зараховуючи до них також політичних аґітаторів та пропаґандистів, щоби повернутися в той спосіб до ситуації, яка була в серпні" (цебто коли Італія й Німеччина вперше домагалися **повного** невтручання в еспанські справи.

Нема сумніву, що ця остання вимога буде досить тяжким каменем в московський і французький город. Нема сумніву, що Італія й Німеччина зі свого боку моглиб досить легко перевести своє завдання в армії Франка, — але чи можна думати, щоб Москва погодилася на відкликання своїх континґентів, на втрату всіх отих великих капіталів, виданих нею в еспанські справи?!

Ані Німеччина, ані Італія не можуть дозволити на те, щоб мати над Середземним морем підвідділ червоної Москви, і поки Москва підтримуватиме еспанців (а вона не може цього перестати), доки Німеччина й Італія продовжуватимуть підтримувати еспанських националістів. Чи може тут прийти до якогось мирного порозуміння? Тільки в тому випадку, якщо Москва визнає банкротство своеї спроби збольшевичити Еспанію, бо навіть Анґлія, яка так довго йшла в хвості Франції, перейшла в останніх часах — бодай частково — на інший бік, і визнала в договорі з Італією, що на Середземному морі мусить за всяку ціну зберегтися давній стан річей. Отже „давній стан річей" не може існувати, якщо в Еспанії пануватимуть червоні прислужники Москви. І тому траґікомедія невтручання буде йти далі: тимчасом як на полях Еспанії все рідшатимуть — з обох боків — лави еспанських бойців збільшуватимуться лави бойців чужинецьких.

Евген Онацький,
Рим.

НОВА КОНСТИТУЦІЯ, ЧИ НОВИЙ ОБМАН?

(Надіслане з Праги).

Новий рік „ущасливив" людність советського Союзу новою конституцією. Що це? Справді радісна подія, чи звичайний собі большевицький маневр, щоб дурити народні маси?

Свого часу Лясаль слушно заозначив, що кожна конституція — це реальне відношення суспільних сил в даній державі. Нема сумніву, що нова советська конституція написана московськими диктаторами під натиском нових як внутрішніх так і міжнародніх обставин, в яких опинилася советська влада. Всім відомо, як „весело" живеться під большевицьким режімом. Незадоволення з большевицького „раю" все більше зростає не тільки в народніх масах, але й у рядах самої комуністичної партії. Поряд з цими внутрішніми „трудноцами" советському союзові все більше загрожує небезпека з боку держав, що плянують „ревізію кордонів" коштом насамперед СССР.

Тому, щоби придбати собі союзників серед ріжних держав світу, а також викликати більш сприятливі настрої у себе дома для оборони „советської батьківщини", московські диктатори мусіли заговорити іншою мовою. Треба було пристосуватися до нових обставин.

В цьому відношенні нова конституція, в якій проголошується загальне виборче право і т. ін., має симптоматичне значіння. Воно свідчить про те, що „реальне відношення сил" в большевицькій державі міняється не на користь московських диктаторів. Коли вчорашні ненависники демократії сьогодня примушені самих себе оголошувати за „демократів", то можна собі уявити, під натиском яких непереможних фактів життя вони примушені йти на цю **ідейну капітуляцію** перед своїми політичними противниками.

Але поза всім цим булоб великою помилкою вважати, нібито нова конституція вносить якісь зміни в теперішні відносини в советському Союзі. Сьогодня стало модою оголошувати всякі диктатури за найдемократичнішу форму влади. За допомогою „демократичних парляментів" здійснюють свою диктатуру Мусоліні і Гітлер. Чому цього не зробити Сталінові? Коли парляменти з „тайним" і т. д. голосуванням являються слухняним знаряддям в руках фашистівських диктаторів, то чому в советській державі не може бути оголошена „найдемократичніша" конституція з тим звичайно, що фактично в цій державі пануватиме й надалі диктатура комуністичної партії? Очевидно, що ні про яку дійсну свободу і демократію тут не може бути мови.

В свойому докладі на VIII. зїзді Советів, де принято нову конституцію, Сталін так і заявив, що ця конституція є лише „реєстрацією й законодатним закріпленням того, що вже здобуто й досягнуто на ділі".

Отже нова конституція — це лише **формальне закріплення існуючих порядків.** Іншими словами: це лише нова зверхня демократія, нова вивіска, прикриваючись якими московський комуністичний центр змагається й надалі провадити **свої** пляни, не рахуючися з інтересами поневолених ним народів.

Як відомо, вже підчас першої пятилітки була переведена повна ліквідація тих автономних прав советської України, що належали їй згідно з конституцією 1923 року. Не вважаючи на це, нова конституція пройнята ще більш централістичними тенденціями ніж конституція попередня. Фактично всі справи союзних републик передані до компетенції центральних орґанів СССР. Суверенітет союзних републик зведений до повної фікції. Нова конституція залишає в руках центральної влади такі справи, як напр. „затвердження податків і прибутків, що надходять на утворення буджетів союзних, републиканських і місцевих".

„Найдемократичніша в світі" конституція побила рекорд: вона **не дає „незалежним републикам" навіть тих прав, якими користувались орґани місцевого самоврядування за царської доби!**

Не даром оперетковий голова советського „уряду" в Україні, Любченко, в своїй промові на згаданому зїзді Советів мусів говорити про Україну як „невідемну складову частину Советського Союзу", а в свойому славословії на адресу „великого" Сталіна дійшов до такого низькопоклонства, якого не дозволяли собі „вірнопіддані" навіть у царській Росії.

Нічим необмежена самовлада червоної Москви ніколи ще не набирала таких яскравих ознак старих азійських деспотій, як тепер, за часів проголошення нової, „найдемократичнішої" конституції!

Взагалі нова конституція **залишає непорушною систему большевицького режіму.** Як раніше, так і тепер комуністична партія залишається єдиним самовладцем на територіях советського Союзу.

„Я повинен визнати, — заявив Сталін у свойому докладі — що проект нової конституції справді лишає в силі режім диктатури і зберігає без зміни теперішне керівне становище комуністичної партії СССР. Ми, большевики, вважаємо це за перевагу проекту, конституції".

Отже **нова конституція залишає все по старому.** Ріжниця лише та, що досі монопольне поставлення комуністичної партії було фактично, тепер воно буде діяти також правно, бо, згідно з новою конституцією, головним ядром усього політичного, господарського і суспільного життя в СССР є і залишається комуністична партія. Коли раніше цілий плян „ґенеральної лінії" Сталіна був переведений на підставі окремих декретів, то тепер нова конституція проголошує як основний закон ту нову державну панщину, що встановлена в наслідок примусової колективізації сільського господарства.

Чиж така конституція може причинитися до поліпшення загального становища українського народа?

Тільки в своїй вільній, незалежній державі український народ зможе написати собі конституцію, якаб справді відповідала його життевим інтересам, а не була знаряддям у руках його гнобителів.

І. Мазепа.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

(11)

Тепер саме чудова погода. З небесної висоти світить повний місяць. Зі села чути воящькі співи і гру гармонії. Коли Володько прийшов, Матвій умостився якраз для відпочинку. По своїй звичці ліг горілиць, ноги і груди прикрив якоюсь одежиною. На ногах старі, великі чоботи, на голові кашкет. Місяць лле своє сяйво на поля, на стерні, на півкопи і на Матвія.

— Де ви, тату? — запитав Володько.

Матвій почув голос сина і швидко звів голову.

— Тут — сказав він. — Це ти, Володьку?...

— Я.

— Прийшов?

— Так.

— Коли вийшов?...

— Сьогодні ранснько...

— Го-го! То ти мусів добре смалити... Болять ноги?...

Володько нагнувся над батьком, знайшов його руку і поцілував її.

— Трохи щемлять... Ішов навпростець. Через ліси...

— Так ліпше. Дорогами тепер не пройдеш. А як же там?... Також „товариші"?...

— Ну, а хтож. Повно.

Батько зітхнув. — Повно, — повториви він Володькове слово і не знає, чи казати, що далі, чи ліпше мовчати.

— Перед двома днями заходив до Юхима — промовив Володько. Матвій зацікавився...

— Ну, й?... Як він?

— Казав здоровити вас... Обібрали його до тла...

— Не диво. Когож вони не обібрали. А як ще кого не обібрали — обберуть. А старий ще тримається?...

— Тримається, але обіцяв скоро зложити руки. Каже, що старий.

— Вісім десятків прожив. Я й того не досягну. Колиб ще не оте, що твориться... Не маю сили дивитися на таке. Хай би вже брали, хай би зігнали народ на сходку, хай би обложили... Алеж отого, що вони творять... Рвуть, толочать, ґрасують... всеж то праця людська... А для них то плювак. Думав: підпалю все до чорта і хай вигорить. Рука не підняласея. Поки жиеш, за живе думаєш... А наших там ніде не чути?...

— Нашіж з поляками...

— Додумались. Знайшли собі пару...

— А про Василя нічого?...

— Мовчи тепер. Не згадуй. Нічого не чув. Пішов отоді і як у воду.

Батько й син по довгій розлуці не мають більше слів для розмови. Все відоме. Все сказане.

— А вам тут не холодно, тату? — питає по хвильці мовчанки Володько.

— У житі? Ні. Навіть люблю тут. Пахне колос. Земля.

А помовчавши, додає: — Ми люди хліба і землі. Тому нас і ненавидять оті... Він мені каже: кров чужу пив. Я? Хм... Кулак... А коли так — хай буде кулак! Хай я кулак!... Хай мій син — кулацький син, але вони згинуть!... Я дурний був... Треба мені було в народ іти і на кожному перехресті проповідь казати: люди! Йдіть всі право своє боронити! Ви мусите!... А ми мовчали. Он ці... пролетарі, як то вони себе менують... Жид з ними, китаєць з ними, татари зними, ціла Азія з ними. Завели балаган. Он у селі паперів навішали, театри грають. Все на ноги поставили, щоби темному людові голову одурманити, щоби знищити його. Там обіцяють, а тут беруть... І заберуть. Все чисто заберуть. Але скажу: вони згинуть!... Час прийде і згинуть!...

— І Юхим так каже, — зазначує Володько.

— Бо то правда. Скількиб не були при власті злодюги і брехуни — кінець їм надійде. Ви, діти, мусите все кинути, а вибороти право своє. В Україні досить розумних і чесних людей. Я пів сотні літ день-денно лив свій піт, трощив свої кости. Плуг, коса, сокира, лом... Тепер нема на мойому тілі місця, деб я не чув рани. Я збірав клаптик по клаптику землю. Думав, виростете, хай маєте. І все дарма. Сьогодні прийшов паршивий шарпатюга до моеї хати, сів і розпорядки дає... Ууу!... Як шкода, що сили нема. А то одною рукою вязи скрутив би і вишпурнув би на гнійницю. Пролітарія! Воша смердяча! Зволота земська! І задля них чесний чоловік має в гріб лізти. Задля них голод, мор. Міліон на Голготу має йти, бо бач босяк і злодій задумали собі в панів бавитись!...

І Матвій урвав свою мову. Володько ще ніколи не чув такого гніву в батькових словах. Ні. Це не Матвій гнівається. Це гнівається земля, хліб. Це гнівається потоптана й опльована справедливість.

Перерва. Мовчанка. Мідяне сяйво лудить поля. Володько хоче відпочити. Пятьдесять кільометрів — кус дороги. Встає, кидає батькові добраніч і відходить.

На другий день пішов косити грабками ячмінь. Він перестояв і покляк. Косив до вечора, а вечором подався в село подивитися на „театри". В одній клуні збили сцену. Народу зійшлося безліч. Відкрили „брезента" і Володько побачив буржуйського офіцира й його денщика, Голопупенка.

(Дальще буде).

Подруже щастя.

— Мрію про це, щоб виграти на льотерії.

— А я знову конче хотів би мати пса!

— Навіщож тобі? Таж ти не любиш псів!

— Це правда, та уяви собі, що як лише нічю почується якийсь шелест, моя жінка, що є дуже нервова, будить мене і я мушу гавкати, щоб настрашити евентуальних злодіїв.

Діти.

Івась притиснув Юрчика в куті так, що тамтой і рушитится не може.

— Двацять три, двацять чотири . . . — рахує Івась.

Нараз входить мати і кричить на Івася:

— Щож це ти знову виробляєш? Остав Юрчика в спокою! Чи не говорила я тобі, щоб ти рахував до сто, як тебе нападе злість!?

— Я так і роблю, — боронться Івась — та коли я його не буду придержувати, то він утікне, заки я дорахую до сто! Двацять пять, двацять шість, двацять сім . . .

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПОЯСНИЛИ?

Уже другий раз діються в Росії річи, на які кореспонденти, що про них пишуть, чуються примушені шукати пояснення: чому люди так поступають?

Иде тут за поведінку большевицьких лідерів, що їх тепер поставили на суд за зраду комуністичної партії й російської держави. Обвинувачені поводяться так, як певно не поводилисяб обвинувачені в ніодному краю в світі.

Шукаючи пояснення цієї поведінки, кореспонденти кажуть: обвинувачені поводяться так, бо вони „Рошенс".

Чи це пояснення? Пояснити, значить подати причину поведінки, себто знайти чинник, що людину заставив так поводитися. Чи це, що людина є росіянин чи москаль, є причиною, що заставляє людину в якийсь спосіб поводитися?

ГОЛОД І ДЗВІНОК.

Американський учений, Джан Морган, професор Північно-Західного Університету в Шікаго, остерігає своїх учеників перед даванням пояснень, що нічого не пояснюють.

Подає він як приклад шукання причин явища, що дитина біжить до стола на звук дзвінка. Питається: що заставляє дитину йти до стола на звук дзвінка?

Дехто може відповісти: голод заставляє йти до стола на звук дзвінка. Та проф. Морган каже: це не добра відповідь. Голод заставляє дитину шукати їжі, але не шукати їжі на звук дзвінка!

РОСІЯНИ, ЧИ НЕ РОСІЯНИ?

Бачучи перед собою большевицьких лідерів, як вони принаються без усякої видимої причини до вчинків, за котрі їх жде розстріл, кореспонденти кажуть, що причини того явища треба шукати в російській душі.

Одначе чи мають Радек і товариші справді російську душу?

Наперед, чи можна говорити про російську душу? Себто чи можна сказати, що люди, котрі живуть у Росії, в цих справах поводяться інакше, як люди поза Росією? Чи поводяться, наприклад, москаль так як українець, жид, білорус, кавказець, сибіряк, якщо вони живуть у Росії? Чи поводяться, навпаки інакше москалі, що живуть у Росії, від москалів, що живуть поза Росією? Чи поводяться українці під Росією інакше від українців поза Росією? Або чи поводяться жиди з Росії інакше від жидів поза Росією? Чи можна сказати, що державна приналежність витискає на душі цих людей такі тавра, що їх зовсім певно можна пізнати як людей з Росії?

ЧОМУ ЛЮДИНА ХОЧЕ СВОЄЇ СМЕРТИ?

Говорячи конкретно, чи можна припустити таке, що люди з Росії, коли їх обвинувачують за ріжні злочини, за які їх жде кара смерти, своїми зізнаннями справді собі на шию стричок заложать?

Кореспонденти припускають, що це так є. Одначе чи не розумніше було би припустити, що, не зважаючи на те, що люди з Росії в деяких справах ріжняться, деколи навіть значно, від людей з інших держав, то в таких основних справах, як справах життя й смерти, поводяться так, як поводяться люди з інших держав? І чи не розумно було би припустити, що в цьому випадку вони теж поводяться так, як люди з інших країв; а коли назверх вони поводяться зовсім інакше від нас, то поводяться тому так, що щось їх заставило якраз так поводитися?

Отже чи не було би краще замісць шукати причини невиясненого явища в російстві, сказати зовсім щиро, що причина цього явища невідома? А коли вже хто доконче хоче фантазувати про причину, то чи не розумніше було би спитатися себе самого: що могло би мене довести до того, що, поставлений на суд за найстрашніші поступки, я мав би чимскорше признаватися до всього, за що мене обвинувачують, щоби тільки чимскорше добитися присуду й виконання кари смерти?

„ШУКАЙТЕ В ДОСТОЕВСЬКОГО".

Один кореспондент, додаючи пояснення поведінки обвинувачених на московським процесі, додає: шукайте пояснення в Достоевського.

Достоевський — це великий московський письменник (теж українського роду), котрий у своїх повістях розбирав ріжнородні дивачні вибрики людської душі, як, наприклад, убивства без ніякого розумного мотиву, самопризнання до злочину без потреби признання, самопризнання до злочину, людиною зовсім не поповненого. Декому здається, що цими повістями Достоевський розкривав московську душу, але інші люди кажуть, що якби Достоевський відкривав тільки московську душу, то його читали би тільки в Московщині. Колиж Достоевського читають у цілому світі, то він видно розкрив тайники не московської душі, але всякої людської душі.

Отже й у Достоевського ледви чи можна знайти виснення на поведення обвинувачених у московським процесі. А якщо в Достоевського такі пояснення є, то ці пояснення не в московськості, але в їх загальній людськости.

РОСІЯНИ, ЧИ МОСКАЛІ?

Зрештою, кореспонденти, що говорять про обвинувачених у московським процесі як про „Рошенс", покладаються на дуже цікаву баламуту з цим словом „Рошен".

Англійське слово „Рошен" має два значіння: 1) людину, що належить до Росії як держави; 2) людину, що належить до московської, „великоруської", нації. Радек і його товариші в першому розумінню слова є „Рошен", але не в другому. По державній приналежности вони „росіяни", але по національности вони жиди.

Якщо якесь значіння має тут „російськість", і коли цю російськість можна на два боки пояснити, то що має глибше значіння для такої поведінки на суді: чи приналежність до держави, чи приналежність до нації? Коли Радек по державній приналежности росіянин, а по національности жид, то де тоді пошукати причини його поведінки? Чому приписати його поведінку: його жидівському походженню, чи його російському пашпортові?

ТОЖЕ РУССКИЙ.

Власне таке крутарство з словом „Рошен" обурює багатьох людей на тих, що цього слова собі в такий хиткий спосіб уживають.

Кажуть, що російський жидімігрант, ідучи вулицею Парижа, зачув, як хтось говорив по московськи. Урадований, він звернувся до людей з викликом: „Что, вы тоже русскі?"

Трапив на москалів. Ці, почувши його акцент, відповіли: „Да, ми русскіе, только не тоже!"

Старий Лейзор Лінкс каже до жінки: —З тими лікарями то так: віддихай — добре, не віддихай — також добре!

ПОЛІТИКИ ЖИВУТЬ ДОВШЕ НІЖ ПОЕТИ

Мадярський професор Войтіх Фельдеш видав книжку, що на 253 сторінках приносить цікаві подробиці про ріжні звання та довжину людського віку. Прирівнює духове заняття із пережитими літами поодиноких людей. Почінає від поетів, бо на них найбільше справджується факт, що тяжка духова праця вкорочує життя. Більшість поетів дожила розмірно короткого віку, що пояснити можна теж незавидним фінансовим положенням поетів. Професор Фельдеш досліджував життя 168 поетів і ствердив, що з них лише 16 дожили більше ніж 80 літ. 53.4 процента поетів дожили більше ніж 60 літ. У віці понад 80 літ померли поети: Віктор Гіґо (француз), Кальдерон (еспанець), Ґрільпарцер (австрієць), Гете (німець), Вольтер (француз) і Віланд (німець). По 70 році життя померли з найславніших поетів: Петрарка (італієць), Рабеле (француз), Корнель (француз), Свіфт (англієць), Кльопшток (німець), Улянд (німець), Кішфалюдь (мадяр), Врхліцький (чех). Пятьдесять літ не дожили: Шілєр (німець), Ленав (німець), Місе (француз), Гоголь (українець), Мадах (мадяр). У віці 30 до 40 літ померли: Байрон (англієць), По (американець), Леопарді (італієць) і Шеніє (француз).

Після поетів ідуть музики (композитори), із яких лише 9 процентів дожили 80 літ, а 60 процентів дожили 60 літ. У пізному віці померли з найславніших: Палестріна (італієць), Гайдн (австрієць), Гендель (німець), Ліст (мадяр). Бетовен не дожив 60 літ, а Моцарт (австрієць), Баліні (італієць), Шопен (француз), Мендельсон (німець), Шуберт (австрієць) померли, не доживши 40 літ.

Із малярів Тіціян (італієць) помер 98-літнім старцем, по 80-тьох літах помер Мікельанджельо (італієць), Донателі (італієць), Теніер (голяндець). У молодому віці помер один із найбільших малярів, Рафаель (італієць).

Поважнішого віку доживають природники та подорожники. Славний французький хемік Шеврель помер як 103-літній старець, а Ол. Гумбольдт як 90-літній. Фізик Нютон (англієць) і природник Гумбольдт (німець) були слабої фізичної конструкції. Потім ідуть фільософи й теольоґи. З них 14 процентів дожили 80 літ, 70 процентів померли у віці понад 60 літ.

Цікаві дати, що торкаються віку політиків. Із них більше ніж 25 процент дожило більше як 80 літ, а 80 процент дожило більше як 60 літ. Виходилоб, що рухливе політичне життя впливає корисно на довжину віку. Із відомих політиків і державних мужів осягли 80 літ життя: Метерних (німець), Тайлеран (француз), Кавніц (австрієць), Велінґтон (англієць), Пальмерстон (англієць).

Найбільше 80-літніх є серед політиків, а найменше серед композиторів. Між 60-літніми знову найбільше є політиків, а найменше поетів.

Добра господиня.

— Пане Пиянчук, мені здається, що ваша жінка дуже працьовита.

— Ще й яка! Можете вірити або й ні: як я вертаюся в четвертій над ранком до дому, то вона вже стоїть під дверми з мітлою!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

В роковини січневих подій в Україні.

У січні скоїлися за часів бурхливої революції на українських землях три історичні події, що їх варт кожного року особливо підкреслити та відвести їм бачнішу увагу.

Відомо, що в 1917-му році з приходом т. зв. березневої революції поневолених царською Москвою народів і українські землі струснулись від неволі й забажали жити своїм власним життям. Тодішні політичні діячі й українські державні мужі замісць негайно взятися за діло підготови оборони самостійного життя, вважали, на жаль, кориснішим і доцільнішим турбуватись іншими справами, що хоч може й важливі, повинні були вступити місця, в отой бурхливий час, переважній справі творення української збройної сили. До тогож ці діячі, що були головно соціялістами ріжної категорії, не знали теж, що робити з самостійністю України та бідкались над питанням: проголошувати державну самостійність, чи ні?!

Вкінці доля таки приневолила український уряд, Центральну Раду, проголосити універсалом **самостійність** України. Сталося це в памятний день 22-го січня 1918 року.

Проголошували тоді самостійність у хвилі, коли чорна московська хмара загрожувала Києву.

І коли державні мужі тратили голови, молоді юнаки, „дурні діти", вказали їм шлях і спосіб, як у таких випадках зарадити лиху. Вони то з юнацьким запалом формують військо, „Студентський Курінь" і три сотні молодих вояків, невиряжених навіть як слід, ідуть назустріч перемагаючим московським бандам Муравйова.

До бою приходить під Крутами, залізно-дорожною стацією в чернигівській губернії, 29-го січня 1918 р.

Виснажені в бою, без набоїв, гинуть, співаючи національний гимн. Горсткаж попадає в полон, видана на жорстокі знущання озвірілих бандитів. Ця подія є одною із найсильніших не тільки в історії України, але й світу. Ця подія заговорила до тодішніх батьків народу великим докором і вогненним закликом: станути міцно на раз занятих позиціях, згинути, а не зрадити Ідеалові Нації!

Але тяжко вже було надолужити невикористаний час; тяжко було вже хочби й горячковою працею направити лихо, заподіяне ворожою агітацією; тяжко було завернути колесо деморалізації мас, що їй довгими місяцями в імя соціялізму потуралося. Тяжко було тим же самим діячам і державним мужам, що гаряче переконували про недоцільність творення війська, тепер закликати до зброї. І навіть припізнений мир з осередніми державами (Австрія й Німеччина) не вспів був спинити розгорощуючого колеса, гнаного занедбанням й промахами. Німці внедовзі розігнали Центральну Раду і встановили гетьманат.

Приходить потім повстання проти Скоропадського й знову ці самі люди (без Грушевського й Винниченка), що були в Центральній Раді, творять новий уряд: Директорію з Петлюрою на чолі.

В січні скликають вони т. зв. Трудовий Конгрес у Києві з притягненням представників т. зв. Західньої Української Народньої Республики, тобто Галичини, й дня 22-го січня 1919-го року проголошують універсалом **соборність** українських земель.

Ось так коротко зясовані події, що мали місце в січні за існування української державности, є тільки кістяком, немовби рамцями, що, виповнені великими образами дій із життя українського народу, дають пребогатий і цікавий матеріял, що необхідно з ним познайомитися кожному українцеві.

І тому саме за почином Центрального Комітету Українських Організацій міста Ню Йорку відбудеться академія-концерт 31-го січня б. р.

Центральний Комітет.

ВАЛІНГФОРД, КОНН.

Річниця тов. „Січ", 54 від. У. Н. С.

Дня 16. січня ц. р. перший раз святкувала українська громада в Валінгфорд річницю свого товариства „Січ", 54 від. У. Н. Союзу. На це свято прибуло надсподівано велике число гостей. Бо тут, хоч і є українців досить, то вони не зачисляють себе всі до своєї національности; багато з них кажуть, що вони русскі, а другі, що поляки, інші, що австріяки і т. п.

Та цей раз прибуло поважне число людей. Були гості також позамісцеві. Свято мало характер „Святого Вечора". На сцені при куртині стояв „дід", столи були прибрані сосниною і червоними ягідками, що робили миле враження. На почеснім місці виднів торт з тризубом і 20 свічками, що означали число членів нашого відділу. Торт подарувала панна Стефанія Салабай, членкиця відділу.

Свято відкрив п. А. Маланчук. У своїй промові він сказав про ціль свята, та заохочував приявних ставати в ряди нашої організації У. Н. Союзу. Потім говорила панна Верона Дмитерко до молоді англійською мовою та пояснювала їй ті користи, які дає нам У. Н. Союз. Бесідниця закликала нашу молодь вступати найчисленніше в члени У. Н. Союзу, який дає нам матеріяльну і моральну піддержку і запоруку. Кінцеве слово забрав п. Салабай зі Сотіктон і закликав всіх до єдности. Він теж подякував жінкам, що занялися влаштуванням цього вечора.

Під кінець наш найменший член Евген Маланчук виголосив поему, за що приявні нагородили його оплесками. Після цього подавали вечерю, що складалася з 12 страв. По вечері були товариські забави і гутірка протяглася до пізної ночи. Про це свято подали звідомлення два місцеві англійські часописи.

Членкиня 54 відділу У.Н.С.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Українські малярі-артисти організуються.

У студії Івана Кучмака, артиста-маляра, відбулися у вівторок, 19-го січня, вечором, перші організаційні збори організації українських мистців в Америці.

На запрошення Кучмака зявилося споре число місцевих артистів-малярів. Всі згодилися з думкою про потребу такої організації. Між іншим піднесено потребу навязання тіснішого звязку між родженою тут молоддю, що займається мистецтвом, та загалом української іміграції в Америці; для цього наближення треба, щоб молоді, роджені в Америці мистці модифікували своє віддавання життя так, щоб воно було доступне й зрозуміле українському імігрантові, родженому в Україні. Рівночасно треба вроджених тут мистців зукраїнізувати щодо їх артистичної творчости.

Для досягнення таких цілей постановлено влаштовувати час від часу сходини, відчити й дебати на ріжні відповідні мистецькі теми; улаштовувати постійні періодичні вистави; навязати звязок з краєвими мистецькими організаціями; старатися видавати, як лише на це будуть фонди, артистичний журнал.

Піднесено теж потребу організації всіх українських артистичних сил в Америці: співаків, музиків, акторів, тощо. Якщо така орґанізація повстане, товариство малярів радо до неї приступить.

Наступні збори рішено відбути в вівторок, 26-го січня.

І. К.

ЗВІДКИ ПІШЛА НАЗВА „МАРМЕЛЯДА"?

Для виробу мармеляди вживали спершу меду й тому звали її „мелімелюм". Вже Діоскорид (грецький лікар, що жив у першому столітті після Христа в Малій Азії) у своєму підручнику „Матерія медіка" (Наука про лікарства) згадує про мармеляду під назвою „мельомелі". Цю мармеляду робили головно з овочів айви (по англійськи „квінс"). Айва по португальськи зветься „мармельо" і з того виводять слово „мармеляда". Кажуть теж, що слово мармеляда повстало ось так: Коли шотляндська королева Марія Стюарт нездужала на жолудок, їла все тоді варені овочі. Одна з двірських дам, що походила з Франції, говорила тоді: „Марі ес маляд" („Марія хора") і, мовляв, з того потім мимоволі утворилося слово „мармеляд".

Сучасні метаморфози.

— Хто то була ця білявка, з якою я бачив тебе в середу?

— Таж ти знаєщ її: це та чорнявка, якій я представив тебе в неділю.

ВИНАЙМ ФАРМ ВАЖНЕ НАРОДНЕ ПИТАННЯ

Беземельне хліборобське населення було майже невідоме у Злучених Державах до недавніх часів. Тоді були державні земельні наділи (гомстеди) для тих, що бажали займатись хліборобством і найкращу землю можна було дістати за малу ціну. В той час так зване „останнє американське пограниччя" не існувало. Коли в краю забракло безплатної землі, жадне населення почало ділити фарми, а остаточно винаймати. Зникнення отвертих границь та великий натиск населення на потрібні засоби довело до того, що уряд приняв відповідні міри для охорони землі перед нищенням та пустощенням.

Сьогодня Злучені Держави мають перед собою питання забезпеки широких мас безземельного хліборобського населення. У своїм річнім звідомленню для президента за фіскальний 1935 рік секретар агрикультури, Генрі А. Велес, підніс факт, що фармерський спис з 1935 року виказує коло 2,865,000 фармерів-арендарів, котрих родини начисляли загально 12,500,000 населення. У більшості стейтів процентовість збільшувалась виразно між роками 1930 і 1935. У певних околицях більш як дві третини оброблюваних фарм були винаймувані. Багато з таких наймачів часто носяться з одної фарми на другу, що ушкоджує землю, нищить громадські інституції та зменшує їх власну мораль. До фармерського населення треба теж зарахувати кілька міліонів хліборобських робітників, котрі ведуть бурлацьке життя, без сталого та певного заняття.

Звертаючи увагу на значне збільшення фармерських прибутків з плодів 1936 року, хоч була страшна посуха та загальний зріст фармерської економії, секретар Велес пропонує урядові міри в ціли зменшення найму фарм, або поробити зміни та поліпшити їх.

„Розвиток кращих земель для вжитку це головно залежить від поправи способів управи землі", згадує між іншим секретар у звіті. Більшість людей тепер признає, що вся земля не повинна бути в приватнім посіданні. Публична власність є краща на парки, ріжні розривкові вимоги, захорони для дикої звірини та часто на ліси. Певного роду землі, обсіяні травою, як теж обшари лісові, можна найкраще заряджувати як загальну власність. Ці факти, майже ніким не заперечені, це не значить посунення до крайности в ціли публичної власности земельних засобів. Це звичайно показує, що публична власність землі має місце у добрій земельній системі та що традиції й обичаї не повинні здержувати від заведення потрібних реформ.

„Є добрі й злі сторони приватної власности. Певні, широко приняті звичаї це нерозумна спекуляція, розкопування землі, відсутність землевласника та надмірно високі ціни найму, що є неминучими наслідками приватної власности. Методи можна поправити при відповідних стараннях у тім напрямку, як наглядно виказують досвіди у деяких інших краях. Наша традиційна система управи землі має свої хиби, котрі можна направити без змін її основного характеру. Але треба признати, що маємо ріжнородні землі, з котрих деякі можна вживати як приватну власність, а інші з них найкраще надаються на публичну власність і вжиток".

ФЛІС.

Прикулянчук оженився. Видатки на дім перевищають його приходи значно. Тому він каже до жінки:

— Ми, серденько, забагато видаємо, мусимо відтепер обмежуватися в видатках.

— Добре, — каже жінка — ти будеш сам голитися, а від курення я сама тебе відучу.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

КЕНТОН, О.

На інвалідів.

Кентонська громада переслала через Обєднання $14.30 на інвалідів. В касі не осталось нічого.

І. Проць.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

На народні цілі.

Гром. Ілія Козак жертвував та переслав через Обєднання $2, призначуючи по $1 на Рідну Школу й Музей у Празі.

БОФАЛО, Н. Й.

З хрестин на Рідну Школу.

На празник Різдва Христового відбулась гостина в гром. Івана й Софії Ґут — з нагоди хрестин їх сина Пилипа. При тій нагоді гості згадали про Рідний Край та його потреби. По гарній релігійно-патріотичній промові о. Е. Сидоряка присутні гості зложили на руки п. Марії Хоптяк жертви на Рідну Школу. Зложили: Ю. Головин $1.50; по $1: о. Е. Сидоряк, І. Ґут, І. Кіналь, Д. Жук, В. Шеремета, І. Самуляк, А. Качор, М. Бурштинська, М. Хоптяк; по 50 ц.: Й. Мальчус, С. Баліцький, Т. Качор; по 25 ц.: С. Борніцький, М. Буч. Разом зібрано $12.50, які переслано через Обєднання на Рідну Школу.

М. Х.

НАНТИҐЛО, ПА.

На Рідну Школу.

В день Листопадового Свята о. С. Гривнак відправив панахиду за поляглих героїв в укр. прав. церкві та попросив присутніх зложити жертву на Рідну Школу. Збірка принесла $5.65.

З нагоди іменин в гром. Петра й Катерини Барасюк зібрано $2.75. Шкільні діти пішли за колядою по хатах і заколядували також на Рідну Школу $18.85. Коляду зложили: о. С. Гривнак, М. Чуґус, Г. Сливка, М. Кінаш, В. Назарук, О. Бабяк, П. Кікта, Т. Сирко, А. Вархола, К. Ганчарик і П. Степаняк по $1; Ю. Смоканич, Ю. Савула, П. Барасюк, М. Дацько, І. Кравець, П. Вітичак, І. Цап, А. Вацюн, Н. Бубняк, О. Марчишин і І. Кравців по 50 ц.; В. Козаровський, Л. Назарук, А. Остапович, Т. Крупняк, М. Дашкевич, Л. Дашкевич, М. Чорній, Т. Возняк і Н. Н. по 25 ц., а Л. Струґала 10 ц. — Разом всіх зібраних грошей було $27.25 і їх переслано через Обєднання на Рідну Школу. Комітет дякує всім жертводавцям, а також дітям, котрі в таку непогоду потрудились за колядою.

Петро Барасюк,
секр. парохії.

ДЖЕМЕЙКА, Н. Й.

З коляди на Рідну Школу й інвалідів.

Братство св. Юрія враз з жіночою організацією „Союзу Українок" пішло з колядою і заколядувало суму $41. Зложили: В. Малкош $3; по $2: В. Повч, В. Сломушинський, В. Воробець, О. Ревюк, П. Кузів, І. Мельничук; по $1: С. Самборський, В. Цісик, Б. Костишин, І. Орлян, М. Тесляк, М. Лобусь, М. Заборський, М. Буняк, І. Хандога, Є. Савка, Т. Білоус, Т. Миць, М. Ґрабар, В. Сидяга, Ф. Мацелюх, Р. Порилян, А. Фірман, М. Іванушка, М. Воробець, М. Береза, М. Малетич, Д. Чечель, К. Ґебур, М. К.; по 50 ц.: Л. Тарновський, І. Миць, А. Гірняк, М. Сташків. Колядували: І. Мельничук, пані Кузів і М. К. Чотири доляри було розходу. Вислано на Рідну Школу в старім краю і на інвалідів, через Обєднання, суму $37.

Колядник.

ҐЕМТРЕМК, МІШ.

На ріжні народні цілі.

Союз Українок, відділ 26 в Ґемтремк, на своїх місячних зборах ухвалив вислати $30 на ріжні народні цілі. Розділено так: $5 на Рідну Школу, $5 на українських інвалідів, $5 на жіночу реміснич у бурсу, $5 на політичних вязнів, $5 на українську вищу школу в Стемфорд, $5 на українські сироти в Філядельфії. З того вислано $20 через Обєднання до старого краю, а на тутешні цілі вислано $10 безпосередно.

Наш відділ С. У. А. вже пару разів минулого року висилав на ріжні цілі в старому краю. Усе наше американське жіноцтво могло би робити дуже добру роботу для свого народу, якби викинуло з себе байдужність, що спиняє його, в роботі. В нас буває так: коли приїде з краю якийсь представник або представниця, та наговорить нам багато, то ми розплачемося і беремося до роботи та працюємо якийсь час трохи завзятіше. Але по короткому часі ми все забуваємо і знов перестаємо робити і навіть не хочемо показуватися на мітінґи. Так не може бути. Ми повинні стало памятати, що наші сестри і брати поневолені окупантами і ми повинні їм спішити з помічю. Як довідуємося з часописів, то цього року їм навіть заборонено колядувати на Рідну Школу. Чим далі, то все щось їм по трохи відбирають. Ми тепер повинні докладати найбільше праці для добра українського народу. Тож не чекаймо, аж хтось прийде до нас та загріє нас до праці. Самі берімся до роботи. Поставмо українську справу понад усе, то тоді побачимо, що наша праця увінчається великими успіхами. При тім ми обітремо неодну сльозу нашої сестри чи брата на рідній землі.

К. Хомяк, секр.

— Наша служниця цілувалася з милкменом!

— А то безсоромна. Цілується з ним, коли ми винні різникові 200 долярів!

ГОТЕЛЕВИЙ „ЧАС".

Старий звичай, щоб годинники в готелях припізнювалися. — Хай гості не хвилюються. — До яких нещасть може дійти через зопопадливість готелярів.

Австрійський часопис „Дас модерне Готель" (Новітній Готель") приніс статейку під повищим заголовком.

У багатьох готелях іще й нині можна стрінутися зі звичаєм, що годинники трохи спізнюються. Діється воно ось чому: Гість не повинен бути нервовий, повинен зїсти й випити в спокою, а глупий годинник при цьому не повинен йому псувати доброго настрою, напоминаючи його, скільки вже минуло часу.

Така поведінка з гістьми не є „фейр". Час гостей таксамо дорогий, як і час готелярів. Не випадає говорити, що точно повинні ходити лише годинники в залізничих гостинницях. І в усяких інших льокалях годинник мусить ходити точно, бо годі знати, які неприємности можуть повстати з того, коли годинник не йде точно.

Що справді так воно є, бачимо з процесу, який відбувався в одному італійському суді проти власника готелю. У салі великого готелю в Міляні сидів напроти годинника гість при чорній каві. Музика грала, гість гуторив із якимсь старшим добродієм, що сидів при тому самому столику. Від часу до часу поглядав на годинник, що спокійно чикав собі на стіні. А саме він мав після театральної вистави піти по дочку. Раз спитав і готелевого послугача, чи годинник іде добре. Послугач притакнув.

У визначену годину гість устав, розпрощався із знайомим і пішов перед театр.

Та за той час уже приключилося нещастя. Тому, що готелевий годинник ішов запомало, гість вийшов із готелю, як театральна вистава вже була покінчена. Тому, що батько не приходив, дочка сама постановила вернутися до готелю. А що як чужинка не знала міста, заблукалася в бічних вуличках. Тут на неї напали бандити, тяжко її зранили й ограбили. Нещасний батько щойно на другий день віднайшов дочку в шпиталі.

Справа опинилася перед судом. Слідство виявило, що власник готелю казав нарочно припізнютати хід годинника, тому мусів заплатити пошкодованому гостеві, батькові ограбленої та раненої дівчини 250,000 лір відшкодування.

— Ласкава пані, чому ви хочете розвестися?

— Маю вже доволі тієї вічної самотини!

ДОЛЯ СИРІТКИ

Минуло літо, минула осінь,
Зима біленьким снігом трясе,
Уся дітвора добре одіта,
Весело скаче, санки несе.
Там, на горбочок всі посходились
Ох, якаж радість для них усіх!
До ряду ставлять саночки свої
І вже поїдуть — з радости в сміх.
А там в долині стоїть хатина,
Дуже старенька й вікон нема,
А в тій хатині мала сирітка
Голодна й боса, змерзла, сумна.
Рідна матуся давно в могилі,
Батько загинув десь на війні,
Одна опіка: був брат рідненький
Тай вже від року сидить в тюрмі.
Щож їй робити, деж її дітись?
Їстоньки хоче, нема в що вдітись,
Вийшла з хатини, лізе полями
На кладовище, там, де гріб мами.
Там помолилась за її душу
Тай розказала про свою долю:
„Проси, матусю, Господа Бога,
Щоб брат рідненький вийшов на волю.
Тоді, матусю, та лиха доля
Трохи зміниться, лиш не зовсім;
Брат нагодує, чобітки купить,
Саночки зробить — покажу всім."

Катерина Сарабун.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В понеділок, дня 25 січня 1937 р., упокоївся Дмитро **Волощакевич**, член бр. св. Юрія, від. 239 У. Н. Союзу.

Покійний походив зі села Риботичі, пов. Добромиль, та, приїхавши в Америку, вступив негайно в ряди У. Н. Союзу як щирий його робітник. Покійний лишив вдову і двоє дітей.

Панахида по покійнім відбудеться в середу, 27. січня, в годині 8-мій ввечір, а похорон в четвер, 28. січня, в год. 9-тій рано з дому жалоби, 2539 N. 4th ST., PHILA, PA.

Братські збори в тій справі відбудуться в середу, 27. січня, в год. 7-ій ввечір.

Земля Йому пером.

Уряд бр. св. Юрія,
від. 239 У. Н. С.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(99)

В кількох найближчих секундах ґарнізон людей-леопардів зударився з воїнами Тарзана. Пішли в рух списи, ножі, дрючки. Під їх ударами тріщали черепи. Стогнали пробиті списами люди і конали у змішанім з кровю поросі. Час до часу люди-леопарди витягали свої руки, закінчені сталевими пазурами й розривали ними горла противників.

Строї людей-леопардів дуже ділали на воїнів Тарзана. Довголітній ляк перед „жахливою смертю" робив своє. Кілька разів їм збиралося на втечу, але подив для Тарзана і його відвага стримували їх від утечі. Тарзан справді виглядав немов який мітичний божок. Він одною рукою хапав людей-леопардів і метав ними в гурму, немов картоплями.

В розгарі боротьби Орандові прийшла до голови одна гадка, яку він уважав дуже розумною, а саме, підпалити село. Не питаючись дозволу Тарзана, він ухопив головню з недалекого вогню і почав нею запалювати колиби. Суха солома скоро перебрала полумінь і за хвилю ціле село спалахнуло тріскучим вогнем.

Та ця гадка фактично не була така мудра, як видавалось Орандові. Бо ясний вогонь звернув увагу тих людей-леопардів, що були в замку. Вони побачили, що в їх недалекій загороді щось зле скоїлось. Вони почали прочунювати з похмілля й стали верещати: „Село, село наше у вогні! Ходім скоро, рятуймо, що можна!"